

не прописує обличчя дружини. Тому під час екскурсії чи заняття на цю тему на мольберт ставимо їх спільне фото і великий портрет Магільди – вродливої і одухотвореної. Популярність таких екскурсій надихнула автора (тобто мене, О.Денисенко), і цього року вирішено було провести вже вечір, присвячений і щасливому, і трагічному коханню славетного Михайла Врубеля і його дружини Надії Врубель. В колекції музею знаходяться кілька творів художника, серед них – графічний портрет Надії. Вони обоє відвідували Харків, Надія співала тут в оперних спектаклях. Таким чином, було підготовлено повноцінний вечір: з презентацією відео з живим голосом співачки, фрагментів опер, у виконанні Надії та інших співачок, доповідей наукових співробітників стосовно творчої спадщини Врубеля в музеї, виступу оперної співачки з виконанням арій і романсів з репертуару Надії Забіли-Врубель. Цей захід справив не тільки велике враження на відвідувачів музею, а й мав солідний благодійний збір – на пам'ятник загиблим льотчикам у зоні АТО та на деякі музейні потреби.

Таким чином, проведення таких популяризаційних заходів, їх успіх виявляється можливим на базі ґрунтовних наукових знань історій експонатів, їх побутування, краєзнавчих реалій, біографічних подробиць життя авторів, вміння знайти якісь «родзинки» в темі, і безумовно, потребує невимушеності і розкутості подачі матеріалу, лекторської майстерності. Планка вимог відвідувачів музею весь час підвищується, як і можливості отримання інформації з електронних джерел, тому музейнику потрібно багато в чому «випереджати час», використовувати креативні підходи висвітлення теми, поєднуючи музейні традиції і сучасність, утверджуючи в наш непростий час вічні морально-етичні цінності.

ДОСВІД ПРИРОДНИЧИХ МУЗЕЇВ НІМЕЧЧИНИ У НАЦІОНАЛЬНО-ОСВІТНЬОМУ ТА ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ

Деревська К.І., Комар М.С., Руденко К.В. (Київ)

Природничі музеї відіграють важливу роль у суспільстві в контексті екологічного виховання та освіти. Враховуючи нові суспільно-політичні реалії в Європі, більшої актуальності набуває виховання у молодого покоління почуття гідності і патріотизму. Важливим аспектом формування національно свідомої особистості є виховання поваги та любові до природи. Головна мета природничих музеїв показати природне

середовище та природні явища, розкрити значення природничих наук та показати роботу науковців в галузі екології та суміжних професій.

Участь у проєкті «Професійна подорож з навчальною метою до музеїв Німеччини» на весні 2014 року дала змогу відвідати природничі музеї, а також інші музеї з подібної тематики (історичні та етнографічні) у містах Німеччини.

Серед музеїв Німеччині природничо-наукового напрямку до найбільш значущих відносять музеї Берліну, Бону, Карлсруе, Мюнхену, Франкфурта–на–Майні та Штуттгарда. Музеї вирізняються внутрішнім плануванням, наявністю експозиції для дітей, а також магазином (музейна лавка), кафе, ігровими майданчиками з природничої тематики. Обов'язковими для музеїв є зовнішні експозиції (макети динозаврів, кам'яний сад, окремі величезні брили каміння, парк чи озеро), які приваблюють відвідувачів. Незалежно від територіального місця знаходження Музею (центр міста, периферія, за містом) кількість відвідувачів досягає у середньому 350 тисяч на рік, кількість екскурсій близько 1000 на рік.

Зенкенбергський науково-дослідний інститут і Музей природничої історії Франкфурту-на-Майні є одним з найбільших музеїв природознавства у Німеччині. Він знайомить відвідувачів з біорізноманіттям і розвитком живих істот, а також трансформаціями планети Земля впродовж мільйонів років. Нові дослідження в усіх галузях біології, палеонтології та геології представлені у виставках, освітніх програмах та різноманітних лекціях. Цікаві експозиції користуються надзвичайним попитом у дітей. Музей має одну з найбільших виставок великих динозаврів в Європі. Особливий скарб – скам'янілий динозавр з унікальною ділянкою шкіри, яка збереглася. Музей володіє однією з найбільших і найрізноманітніших в світі колекцією опудал птахів (близько 2000 зразків).

Програму для дітей дошкільного (5-6 років) та молодшого шкільного віку (до 10 років) розробляють співробітники музею, а студенти, волонтери та вчителі шкіл проводять екскурсії в музею. Широко використовуються кінозали, причому їх декілька – 3 невеликі і один великий – в яких постійно демонструються короткометражні фільми на актуальну тематику.

Топ-об'єктом музею є опудало анаконди, яка наполовину заковтнула дику поросю. В музеї також використовується експозиція-інсталяція старовинної лабораторії, яка об'єднує виставку приладів та інструментарій.

Державний музей природничої історії м. Штутгарт є одним з найпопулярніших музеїв в країні, де зберігається більше ніж 11

мільйонів об'єктів колекцій. Музейні колекції є головною основою наукової роботи. Окремо готуються програми екскурсій для відвідувачів різного віку та спеціальні програми для work-shop.

Програму для навчання розробляють науковці музею, при цьому кожні два місяця готується нова програма. В штаті музею 5 вчителів, які проводять екскурсії та навчання в спеціально підготовлених класах. Біологічне навчання з питань біорізноманіття проводять студенти біологічного факультету та вчителі. Крім того, прямо в експозиційному залі влаштований кабінет науковця з обладнанням, де один раз на місяць відвідувачі можуть ознайомитися з основними принципами роботи спеціаліста.

У центральній залі також представлена експозиція-інсталяція роботи палеонтолога в експедиції. Особливістю експозиції музею є величезні розміри предметів, які виставляються і присутність інтерактивних панелей та екранів.

Музей вирізняється величезною препаратурською, дипозитарієм і наявністю додаткової старовинної будівлі, яку використовують для проведення тимчасових тематичних виставок чи конкурсів робіт таксидермістів.

Державний музей природознавства Карлсруе є одним з найбільших німецьких природничо-наукових музеїв, який демонструє корисні копалини, мінерали, скелети сучасних і вимерлих тварин. Музей містить велику експозицію живих екзотичних тварин.

Експозиція Зоологічного науково-дослідного музею Олександра Кенига, який розташований на «Музейній милі» Бонна, присвячена біорізноманіттю нашої планети – від Африки і південноамериканських тропіків до Антарктиди.

Музей природознавства у Берліні є одним з найбільших музеїв природознавства в Німеччині. Його значні колекції налічують більше 30 млн. об'єктів. Спочатку музей був частиною Університету імені Гумбольдта в Берліні, однак з 1 січня 2009 року є самостійною установою. Входить до Об'єднання імені Лейбніца.

Музей відомий, насамперед, скелетом жираффатітана – найбільшого у всьому світі відновленого скелета динозавра, довжиною 23 і висотою майже 14 метрів, який виставлений в головному залі. Розміри залів і розміщення експозицій дозволяють вільно пересуватися відвідувачам на візках. Для покращення експозиції використовуються інформаційні панелі.

На відміну від інших музеїв, багато уваги в ньому приділено тематиці Космосу. Вдало використано простір музею, що дозволило створити міні-планетарій для дітей, який показує розвиток нашої

галактики і планети Земля у часі. Одним з топ-об'єктів музею можна вважати величезний глобус, якій крутиться, зупиняється і транслює відео щодо природи і ландшафтів точки Землі, на якій зупинився рухливий монітор. Біля цього глобусу завжди багато дітей і дорослих.

Ще однією особливістю експозиції є поєднання у одній вітрині як опудал так і інструментів, за допомогою яких вони виготовлені; наприклад, представлений увесь процес отримання опудала білки звичайної і показане середовище її проживання у природі. Таке представлення матеріалу важливе з точки зору виховної роботи.

Окремий зал відведено для екологічно-просвітницької роботи. В ньому показані умови життя птахів, які співіснують з людиною. Представлені в розрізі різні пташині гнізда разом з пташенятами, що вчить дітей берегти «пташині будинки».

Тематичними напрямками Музею людини та природи у Мюнхені є історія Землі і життя; різноманіття організмів; людина як частина природи. Музей вражає природними об'єктами, макетами, моделями та аудіовізуальними програмами. В музеї використовується широка освітня програма, тому він приваблює відвідувачів різного віку. Сусідство з Німфенбургським палацом, парком та Ботанічним садом розширює освітні можливості Музею.

Топ-об'єктом музею вважають експозицію «Бруно» – ведмідь, який на пасиці розорює вулики з бджолами.

Експозиція доповнюється постійними чи тимчасовими виставками. В музеї впроваджена широка освітня програма з поєднанням традиційних і сучасних виставкових елементів. Вражаючі оригінальні експонати, реалістичні репліки і багаті інтерактивні станції дозволяють поринути в історію нашої планети. Тут ви можете відстежувати структуру і динаміку Землі, потрапити в яскравий і захоплюючий світ мінералів або простежити еволюцію життя з ранніх витоків до появи людини.

Отже, досвід природничих музеїв Німеччини доводить, що гармонійне поєднання науки та освіти в експозиціях музеїв дає можливість розкрити природознавчий аспект навколишнього середовища та вплинути на екологічну свідомість людини.

Завдяки комплексності представлення матеріалу в залах музеїв, вдало підбраному матеріалу і присутності топ-об'єктів, відтворюється необхідна атмосфера, детальніше висвітлюється історія геологічного розвитку Землі, покращується сприйняття наукового матеріалу.

Таким чином, природничі музеї відіграють важливу роль у екологічному вихованні та освіті. Їх можна розглядати як науковий посібник для дорослих з винятковими розділами для дітей, який формує національну свідомість і моральні якості особистості; розвиває

культуру поведінки; виховує бережливе ставлення до природи; посилює мотивацію до праці.

ФАНТАСТИЧНИЙ СВІТ УКРАЇНСЬКОЇ ІГРАШКИ

Джулай Т.В. (Кам'янка Черкаської області)

Наш край багатий на талановитих людей. В експозиції картинної галереї КДКЗ представлена велика кількість художніх робіт, які представляють творчість наших земляків. Кожен автор – це унікальна особистість, однак особливої уваги заслуговують роботи Заслуженого майстра народної творчості О.М. Отнякіної-Бердник. Свою творчу працю майстриня присвячує іграшці, при чому іграшці рукотворній, національній.

Історія української іграшки має багатовіковий досвід, в процесі якого використовувалися різні природні матеріали (трава, нитки, дерево, листя, тканина, глина), співіснували іграшки, різноманітні за технікою виготовлення та конструкцією, хоча ймовірно, що першими дитячими іграшками могли бути просто випадкові предмети – камінці, рослини, дерево, плоди та ін.

Найбільш масовою народною іграшкою, яка виготовлялася в умовах промислів є іграшка з глини. Глиняну іграшку робили скрізь, де були поклади глини і займалися гончарством, та й сама глина в системі побуту і культури українського народу займала почесне місце. Глиняні забавки майже в усіх гончарних осередках виробляли переважно жінки і діти гончарів для власних потреб, а з окремих центрів (Опішня, Бубнівка, Адамівна, Вишівець та ін.) іграшки вивозилися на ярмарок для продажу.

Серед іграшок з глини найбільш поширеними масовими є свищики (свистунці, свистала, свистілки), серед яких найчастіше зустрічаємо фігурки птахів. Колись, на ярмарках, базарах, під час святкових гулянь продавалися тисячі дрібних розписаних свищиків. Ритуальне свистіння під час свята на честь сонячного бога Ярила мало не меті пробудження сонця від сну, закликання тепла та ін. Вони мають найпростішу архаїчну форму, для якої характерні відсутність зайвої деталізації, підкреслення об'ємності та схематичності тулубів й узагальнено-типізоване вирішення голів. Птахи – свищики архаїчного типу вироблялися практично в усіх гончарських промислах України: на Поділлі, Львівщині, Полтавщині, Харківщині й Київщині. Відрізняються вони лише за розміром й декором. Народження та розвиток глиняної іграшки відбувалося у селянському середовищі, а її еволюція невід'ємно пов'язана з творчо-